

П'єсу було створено в рамках Лабораторії драматургії Національної спілки театральних діячів України

Ярослава Блек (Терлецька)

yaroslava.black@posteo.de

Пан Чимерник і зоряна таємниця

П'єса на сім дій

Дійові особи:

Андрій – хлопчик років 11-ти

Леся – його сестра, дівчинка років 6-ти

Мама – молода тендітна жінка з великими сумними очима

Дідусь – старенький бородань, колишній професор біології

Пан Чимерник – худий чоловік (без віку), одягнений трохи “старомодно”: довге вовняне пальто, жакет, камізелька, біла сорочка зі стоячим комірцем, у кишенці камізельки – срібний годинник на ланцюжку, на голові циліндр, в руках ліхтар. Має ще малу тоненьку сопілку (ірландську)

Батько – ще молодий чоловік, кілька днів не бритий, одягнений у військову форму і черевики. Наплічник на плечі

Пані Неля (Неля Степанівна) – сусідка. Огрядна, але вишукано вбрана пані. Психолог за професією.

Продавець книжок – літній чоловік в круглих окулярах

Поштар – літній чоловік у червоній камізельці

Гуцул з гір – кремезний чоловік у кожусі; продає ялинки і співає

Бабуся з яблуками – старенька бідно одягнута жінка; продає яблука і співає

Діти-Колядники – колядують вулицями міста

Ява 1

Вулиці галицького міста Івано-Франківська засипані снігом. Всі метушаться і готуються до свят. Тільки малому Андрію не до Різдва. Він чекає батька з фронту, виглядає поштарів, але й боїться їх. А раптом новини погані? Мама зробилася геть мовчазною і роздратованою, вона багато працює. Дідусь старається всіх втішати, чи то смаколикама на кухні, чи то книжками.

Квартира у старому австрійському будинку бувшого професора біології та дідуся Андрія і Лесі. На стінах кілька старих гарних картин. Скрізь багато книжок, також

вазонів, квітів, горщиків і глечиків з різними рослинами. В центрі велика (біла) шафа з овальним зеркалом і двома дверцятами. Старі, трохи пошарпані, але зручні крісла і диван. На підлозі протертий, колись дуже гарний килим. На письмовому столі повно паперів, журналів, книжок, також лампа, ручки, олівці, чорнило. Ближче до глядачів круглий стіл зі стільцями. На підвіконні сидить Андрій і сумно дивиться на вулицю.

Дідусь (*голос за сценою*) Андрійку, Лесю! Хто буде помагати млинці готувати?

Андрій сидить ще якусь мить непорушно, далі сповзає з підвіконня, іде до шафи, відкриває її, повільно залізає туди, закриваючи за собою двері.

До кімнати входить мама. Тримає в руках листа. Входить дідусь. Мама ховає листа до кишені.

Дідусь Є новини?

Мама Це знову почалося. Боюсь, щоб не було запізно. Він поводитьсь дуже дивно.

Дідусь Ти теж поводишся дуже дивно: ховаєш щось, говориш загадками...

Мама (*перебиває*) Він говорить сам до себе. Може йому професійна допомога потрібна?

Дідусь (*спокійно, заглядаючи до газети*) ти теж говорила. Я тебе до психологів не водив.

Мама То я з ляльками бавилася. Я ще тоді в школу не ходила. Це інше.

Дідусь Чому інше? Можливо він теж до ляльки говорить, уявної (*посміхається*)

Мама Мені не до жартів, тату. Він розмовляє до якоїсь особи. Мені здається, це чоловік. Він навіть його якимось називає.

Дідусь Святий Миколай?

Мама Тату! Мені не до сміху! Невже це тебе не хвилює? І до речі, він недавно сказав, що Миколай – це вигадка, і всі дорослі те й роблять, що брешуть. Звідки це в нього?

Дідусь Гарзд, заспокійся. Отже зі Святим Миколаєм він не говорить. Може він з батьком розмовляє? Так буває часом, коли когось дуже бракує.

Мама (*сумно, стримуючи сльози*) Хіба я винна? Я так просила його, щоб не йшов добровольцем.

Дідусь (*тихо*) Патріот нещасний!

Мама Тату!

Дідусь Звідки ти знаєш, що він не з батьком розмовляє?

Мама Він називає його: Пан...

Дідусь Пан? Ти диви, який вихований, весь у мене!

Мама Я поверталась додому, а він стоїть під деревом і ніби говорить з кимось. Пан, Пан Чимерник, здається...

Дідусь *(встає з крісла)* Що ти сказала? Пан Чимерник?

Мама Здається так. А що, ти його знаєш?

Дідусь *мовчить, схвильовано потирає руки, іде до вікна* Хм.

Мама Хто це? Ти його знаєш?

Дідусь Хм

Мама Це може новий сусід? Тату!

Дідусь Так?

Мама Чому він з ним розмовляє?

Дідусь Розмовляє?

Мама Може він з ним навіть зустрічається? Мені такі знайомства геть не подобаються. Це може бути небезпечно *(оглядається)* Я мушу з ним серйозно поговорити.

Дідусь *дивиться у вікно* Ти забагато працюєш, Мартусю! Тобі потрібно теж трохи відпочити.

Мама *роздратовано* То це я тепер проблема, так? Хто цей Чимерник, чи як його, до дїтька!? Може мені в поліцію звернутися? Може його розшукують?

Дідусь *спокійно* Поліція тут не допоможе.

Мама Ти мене лякаєш *сідає*

Дідусь *після мовчання, серйозно* Пам'ятаєш, я розповідав тобі колись, як мого батька на Сибір забирали? Як ми з мамою і двома молодшими братами самі залишилася?

Мама Памятаю.

Дідусь Я довго, довго біг за потягом. Мені бракувало повітря, мені було темно перед очима і в якусь мить я впав і втратив свідомість. Коли я відкрив очі наді

мною схилився чоловік у великому капелюсі. Я ще подумав, що він з театру, бо такі капелюхи тоді не носили *замовкає, дивиться в даль, ніби згадує*

Мама Не розумію.

Дідусь Я знаю, хто такий, пан Чимерник.

Мама Ти хочеш сказати, що це реальна особа?

Дідусь Це складно пояснити. У старому Станіславові розповідали легенду...

Мама *нетерпляче* Ти, професор біології, віриш у легенди і всяких міфічних Чимерників?

Дідусь Не бачу в цьому нічого дивного. Чому це не може бути сумісним з наукою? Наука, скажімо, знає, що всі квіти люблять тепло і сонце, тому і цвітуть, саме в теплий і сонячний час. Але, є квіти, які ростуть і цвітуть взимку, в мороз, і розкривають свої пелюстки при зорях. Чому? Наука не може сказати. Але воно так є. І це всправжнє чудо, варте легенд і міфів. Вони краще пояснюють речі там, де наука не може дати собі ради. Раніше такі особливі явища називали чудом. Сьогодні все хочуть пояснити молекулами, формулами, цифрами. Але хіба це комусь допомогло в годину скрути? Когось зігріло, втішило?

Мама Ти невиправний ботанік. Я – хвилююся, а ти знову про квіти.

Дідусь Так, от. Стара станіславська легенда каже, що під час війни, або в особливі години скрути, коли дітям дуже важко пережити втрату рідних, до них приходять пан Чимерник.

Мама *роздратовано* Перепрошую! Ти хочеш сказати, що існує легенда про якогось Чимерника, і він потрапляє до дитячої уяви, коли їм самотньо, і вони можуть з ним розмовляти? Яка нісенітниця!

Дідусь Ну, чому нісенітниця? Ти ж ходиш до церкви і розмовляєш з Богом.

Мама *розлючено* Ну, знаєш, ти зрівняв! Все. Мені досить. Я запишу нас на прийом до Нелі Степанівни.

Дідусь І мене запиши. Я часом з нашим котом розмовляю.

Мама *покидає кімнату*

Дідусь *підіймається, зітхає, йде до кухні, за сцену* А ще з Ганею моєю розмовляю, коли дуже хочеться. Так бракує її часом! Беру її улюблене горнятко на кухні і часом питаю: Ганю, кави хочеш? *посміхається* Андрійку! Лесю! Ходить снідати!

Андрій *повільно вилазить з шафи, в руках бляшана коробка. Іде до столу, обережно кладе її, відкриває, дістає різні речі, якісь нюхає, інші гладить*

до кімнати крадеться мала Леся. Андрій її спершу не помічає

Андрій *сам до себе* А, ось цей мох від кашлю, що тато заварював мені під Говерлюю. Це була наша перша серйозна вилазка в гори. Тоді тато подарував мені справжнісінького швейцарського ножа. Я вирізав ним візерунки на мандрійній палиці. Звісно порізався, а тато навіть не сварив.

раптом, злісно До психолога! Я що псих? Нічого вони не розуміють. Ну, й не треба! Може це їм всім треба до психолога! Обійдуся без них і їхньої дурної балачки! От візьму і втечу. Хай шукають. Хай бідкаються, мені байдуже. Візьму – і поїду до батька на Схід! І чому він нічого не пише?

Леся *робить якийсь рух, скрипить підлога*

Андрій *різко повертається, хоче щось сказати, але Леся випереджає його*

Леся А що це за коробочка у тебе, Андрійку?

Андрій *трохи спантеличино* Нічого. Коробка, як коробка.

Леся Покажи. А що у ній?

Андрій *роздратовано* Шо, шо? Куряче капшо!

Леся Я просто спитала. Сам ти, капшо, Андрію! Надуте велике капшо в цяточку, ось ти хто!

Андрій Що мудра дуже?

Леся Мудріша за тебе!

Андрій Мудра, як куряче яйце

Леся А ти, такий мудрий як оце, куряче гіменце! *показує язика, іде в кухню, за сцену* Дідусю, а Андрій обзивається!

Андрій Малий гімнюх! Нічого в цій хаті не можна сховати, навіть власних секретів.

Дідусь *голос з кухні* Андрійку! Снідати!

Андрій Іду! *ховає свою бляшанку до наплічника, а тоді до шафи, далеко у куток. Іде на кухню*

Ява 2

*Дідусь, Андрій і Леся заносять до кімнати млинці, варення, каву, какао, горнятка.
Все впорядковують на столі. Дідусь приносить свічку, на столі маленький молочник
з білою квіткою (морозник, різдвяна троянда)*

Андрій А свічку нащо? Хіба хтось помер?

Леся А я люблю свічку. Вона медом пахне і Різдрвом.

Дідусь *наспівує* Народився Бог на санях
в лемківськiм містечку Дуклі
прийшли лемки у кресанях
і принесли місяць круглий

Андрій *дивиться на годинник на стiні* То, що будемо снідати?

Дідусь Зголоднів?

Андрій Ні, просто потрібно ще на пошту і таке

Дідусь *до Лесі* Як ви там у садочку співаєте за столом?

Леся *голосно, але гарно*
Дякуємо сонечку,
дякуємо дощику,
дякуємо всій землі,
що дала плоди нам ці

Андрій *роздратовано* Вам лиш співи в голові

Всі: Смачного! *Починають снідати*

Дідусь То, ти на пошту підеш?

Андрій їсть Угу

Дідусь А на ринок не забіжиш? Нам ще б здалося пшениці купити і меду

Леся і горішків, і мандаринок...

Андрій *хоче щось сказати, але потім обдумується, відводить очі в бік Гаразд,*
давай гроші, куплю

Дідусь *дістає гроші з гаманця. Не голосно* я думав там ще більше залишилося...
Куди вони щезають ці папірці?

Леся Дідусю, давай, я тобі нових намалюю!

Дідусь *сміється* Малюй, Лесю, дає Андрієві гроші може розбагатіємо!

Леся І підемо на базар і всього накупимо! І нові санчата, і ялинку, і ту велику книжку казок з малюнками, і татові кожух білий, щоб не мерз.

Дідусь Овва, білий кожух?

Леся Так, щоб його у снігу не було видно. Бо у Святика батько не повернувся. У нього була темна куртка, то у нього влучили.

Андрій підскакує Не мели дурниць!

Леся ображено Це правда, мені Святик казав!

Дзвінок у двері.

Дідусь Може поштар? *іде відкривати. Діти в напруженому очікуванні. Чути голос дідуся:* Заходьте!

Заходить сусідка, пані Неля, огрядна, зі смаком одягнути жіночка в окулярах. Андрій завмирає.

Пані Неля Я перепрошую, що турбую, хотіла спитати, чи вам маку на кутю не потрібно. Мені родичі з села передали, але мені багато.

Дідусь Дякую, пані Нелю. У нас тут є хтось на мак ласий. Напечемо пампушків.

Леся Урра! Пампушки, пампушки! Пампушки-безвушки!

Дідусь *сміється* Як казав мій дідусь: Їш, дурню, бо то з маком!

Пані Неля *з цікавістю* А що у вас нового чути? *дивиться на Лесю і Андрія. Андрій ніяковіє.* Чи буде батько на Різдво дома?

Дідусь Хто знає, пані Нелю, хто знає. Хіба це від нього залежить?

Пані Неля Що, навіть не дзвонив?

Леся Не можна йому дзвонити, бо сигнал можуть чужі переловити!

Пані Неля А-а. Ой, Боже, Боже, що та війна з людьми робить. Молімося, щоб живий вернувся.

Андрій *пересмикується*

Дідусь Так, так.

Пані Неля Як вам щось потрібно, то кажіть.

Дідусь Дякую, ніби все маємо

Пані Неля Ой, а що це у вас за квіточка така гарна на столі? Ще такої не бачила.

Дідусь Це морозник.

Пані Неля Яка гарненька, як зірка. А де ви її взяли?

Дідусь Певно донька вчора принесла.

Пані Неля *підморгує* Або їй хтось приніс

Андрій *розлючено* Ніхто їй нічого не приніс! Це я вчора приніс.

Пані Неля Ти? А де ти її знайшов?

Андрій *злиться, але вдає, що байдужий* Біля палацу Потоцьких

Пані Неля А що там хіба брама не зачинена?

Андрій Ні

Пані Неля І вони там просто ростуть?

Андрій Так

Пані Неля А ти там сам ходив?

Андрій Угу

Пані Неля А не страшно самому? *трохи змовницьки пониженим голосом* Я чула, що люди там якогось дивака бачили. Ходить то там, то сям, з великим ліхтарем.

Леся Дивака?

Пані Неля *до дідуся* Я б дітей самих тепер з хати не відпускала. І до хати – нікого. Кому свято, а кому ... самі розумієте. Такі люди тепер. Не можна нікому довіряти.

Дідусь Йозифа теж ніхто не хотів до хати впускати

Пані Неля *спантеличено* Якого Йозифа?

Дідусь того, що з Марією

Леся і з осликом!

Пані Неля *силиться посміхатися* а-а, жартуєте, ну гаразд, у мене ще повно роботи, заговорила, бувайте.

Дідусь Бувайте

Пані Неля до Андрія А до палацу Потоцьких сам не йди, бо то добром не скінчиться. *іде геть*

Андрій Чого вона до нас внадилася?

Леся А може їй наш дідусь подобається.

Андрій Що?

Дідусь А що? *підморгує Лесі і позує перед дзеркалом* Дідусь, був парубок моторний, і вправний хоч куди козак! *Леся сміється*

Андрій Не смішно! Бракувало нам ще Нелі Стефанівни для повного щастя! *збирається* Я пішов.

Леся до Андрія А чого це ти тотовий шалік береш? Мама казала нічого татового не брати! І він тобі завеликий.

Андрій Нічого вона не казала. І зовсім він мені не великий.

Дідусь Андрійку, довго не будь, поможеш мені готувати.

Андрій Добре

Леся *раптом ніжно* Андрійку, а ти повернешся?

Андрій А куди я дінуся? *залядає до шафи, бере наплічник і іде*

Леся Андрійку, а візьми і мій малюнок таткові до твого листа, добре?

Андрій Ну, давай вже, тільки бігом.

Леся біжить за малюнком, приносять і дає Андрію. Він складає до конверта і хоче йти. Леся раптом обіймає його.

Андрій Ну, гаразд, відстань, а то пошту закриють. *Відштовхує Лесю від себе.*

Леся Повертайся ...швидше

Андрій *виривається з її обіймів, до дідуся:* Ну, я пішов.

Дідусь Повертайся швиденько

Леся *тихо* Він повернеться. Я знаю.

Ява 3

Андрій бреде вулицями міста. З вітрин магазинів сяють гірлянди, все святково прикрашено.

Чути голоси дітей: Франик, Франик, як різдвяний пряник!

Андрій зупиняється перед Букіністом. Розглядає книжки. З магазину виходить продавець, відмітає сніг перед порогом. Дивиться на Андрія.

Продавець Гарні, правда? І я ними люблюся. Скільки років продаю книги, а це мені ніколи не набридає.

Андрій киває Гарні..

Продавець А я ще люблю їх нюхати *сміється*, киває В середині є що понюхати, заходь, не мерзни.

Андрій *трохи знічено* Може пізніше, бо я на пошту спішу.

Продавець Ясно. Різдвяні вітання. Це гарно.

Андрій киває

Продавець у мене тут одна чудова книга є, тобі сподобається. Це листування батька зі своїми синами. Толкіна знаєш? Той, що Хобіта написав? Він писав чудові листи своїм синам з війни, особливо на Різдво, щоб їм сумно не було.

Андрій Мій мені не пише.

Продавець Ось як. Може, не може? Або, не вміє? Знаєш, не кожен є Толкіном. Той був професором у Оксфорді, тож знав як дітям листи писати. Він для них і історії видумував.

Андрій *раптом* А карта України у вас є?

Продавець Є. А яку тобі? Є різні.

Андрій Мені таку, що складається, щоб зручно в дорогу.

Продавець А ти що в подорож зібрався?

Андрій Так

Продавець Не замерзнеш?

Андрій Ні

Продавець Може й ні, коли серце тепле. Знаєш, мені колись мій батько казав: коли серце тепле і б'є, як добрий годинник, тоді ніколи не замерзнеш.
до Андрія зачекай! іде до магазину, виходить по хвилі з пакунком

Андрій А скільки така складна мапа коштує?

Продавець *посміхається* Бери. Дарую.

Андрій вагається

Продавець Бери! Не бійся, не вкусить.

Андрій бере Дякую! *іде*

Продавець Гей, мандрівниче! *Андрій оглядається* Тільки не забудь попрощатися, перед тим, як рушиш в дорогу. Інакше, буде дуже сумно тим, хто залишається чекати.

Андрій *махає рукою, далі сам до себе* Мене не будуть чекати. Я псих. *перекривлює маму:* О, Боже, він говорить до когось!

Оглядається, копає сніг, іде до пошти вкидати листа.

Андрій Добрий день!

Поштар Та, вже, Христос ся рождає!

Андрій Але, ще не родився

Поштар *посміхається* То це ти тому такий надутий?

Андрій Я не надутий. Мені треба красивої різдвяної марки

Поштар Маю, маю гарні марки. Тобі на колекцію?

Андрій Ні, листа відправити

Поштар Комусь особливому, певно?

Андрій Так, татові

Поштар Он як, тоді дивись, як тобі ця? *показує* а він тобі пише?

Андрій *ніяково* Ні, мамі пише.

Поштар Це добре, що ти йому пишеш. Знаєш, інколи людина не знає, що написати, особливо тим, кого любить.

Андрій Ні, він певно думає, що я дурний і нічого не розумію.

Поштар Не думаю. Знаєш, я якось так довго збирався писати листа, так хвилювався. Так і не встиг.

Андрій Як не встиг?

Поштар Тої людини нажаль не стало.

Андрій Як не стало? *пересмикується*

Поштар *спокійно* Померла. А я так і не сказав їй найголовнішого. То що береш марку?

Андрій Беру. А що найголовніше?

Поштар Так і не сказав моїй старшій сестрі, що дуже вдячний за все, що для мене зробила, що люблю її, не сказав...

Андрій *розплачується, клеїть марку на конверт, дає поштареві* Дякую!

Поштар І тобі дякую!

Андрій До побачення!

Поштар До побачення!

Андрій бреде вулицями в напрямку ринку. На розі стоїть бабуся з яблуками

Бабуся Дитинко, візьми яблучок! Солоденькі! Бери, най бабуся не мерзне.

Андрій *вагається* А горіхи у вас є?

Бабуся Ой, були в мене горіхи, вже спрдала. А яблучок не візьмеш? Я не дорого, аби вже тут не мерзнути.

Андрій *вагається, заглядає в гаманець* Ну, давайте.

Бабуся Дай тобі Боже здоров'я, дитинко моя золота! *складає яблука до наплічника* Бог добрий, я все так кажу.

Андрій Бог тут ні до чого. То не він у вас яблука купив.

Бабуся *здивовано* Йой, дитинцю, але він тебе прислав!

Андрій Ніхто мене не прислав! Я тут чисто випадково! *хоче йти*

Бабуся Може я і дурна, не вчена, але я довго живу на цім світі, щоб знати: нічого випадкового немає.

Андрій Є! А в Бога я не вірю! *іде*

Бабуся дивиться на Андрія з жалем і подивом, бурмоче сама до себе, збираючи рештки не спроданих речей на санки: Бог добрий, Бог добрий... Бідна дитина...

Андрій бачить одягнутого у великий кожух вуйка з гір. Він тупцює на снігу у битих валянках. Чоловік продає ялинки і наспівує колядки.

Бог ся рождає, хто ж то може знати?

Ісус му ім'я, Марія му мати.
Тут ангели чудяться, рожденного бояться,
А віл стоїть, трясеться, осел смутно пасеться...

Гуцул з гір Хлопче, ялинки не треба?

Андрій Ні. Ми Різдво не святкуємо.

Гуцул з гір Як так не святкуєте? Ше такого не чув відколи жию!

Андрій А, так. Кому воно потрібне то Різдво, коли війна?

Гуцул з гір Саме тому і треба святкувати, що війна. Миру від Бога просити...

Андрій Чого, це я маю його просити? Він, що сам не знає? Чи він не всесильний?

Гуцул з гір О, хлопче, видно геть тобі кепсько.

Андрій З чого це Ви взяли?

Гуцул з гір По тобі видно. Бери ялинку: поставиш в хаті, буде вам ялицею файно пахнути, навіть убирати її у всякі цяцьки не треба. Вона сама по собі як царівна – окраса лісу...

Андрій А нашо Ви її зрубали, як вона окраса?

Гуцул з гір *здивовано* Щоб людей і дітей утішати

Андрій Мене зовсім не тішить, коли ліс рубають. Скоро в Карпатах жодного дерева не залишиться!

Гуцул з гір Ає, хлопче, не залишиться. Та деривина нато і росте, щоб її рубати. А чим ми в печі палити будемо? У нас газу нема, як у вас тут на поверхах.

Андрій Сонячними колекторами можна палити, або енергію води використовувати

Гуцул з гір *сміється* Йой, а ти знаєш що то всьо коштує? То скільки мені ялинок треба вирубати і продати, аби я того колектора купив?

Андрій Можна щось інше продавати...

Гуцул з гір Гриби, афини...

Андрій та, що завгодно!

Гуцул з гір пластикові пляшки за вами, міщухами збирати і продавати...

Андрій Я.. ми.. ніколи нічого не кидаємо! Ми з татом завжди до дому повний наплічний сміття з лісу тягнемо!

Гуцул з гір Овва! Ну, то ви з татом фист чемні люди!

Андрій Так, бо природа вмирає

Гуцул з гір Нічог нема вічного, синку. І ми не вічні, і звірина не вічна, ані дерево, а ні навіть скеля, чи прадавні гори.

Андрій Але ми в тому винні, що глобальне потепління і що все забруднене, ми!

Гуцул з гір Не знаю, хлопче, чи ми винні, чи ні. Знаю лиш одне: на всьо Божа воля.

Андрій Та, Бог тут взагалі ні до чого! Це все людина!

Гуцул з гір Людина мудрує – Бог керує

Андрій *розлючено* Та, нічого він не керує! Як би він керував, то не було би дурних смертей, ні війни, нічого би такого не було!

Гуцул з гір *спокійно* Ти як називаєшся, хлопче?

Андрій Яка різниця. Ну, Андрій.

Гуцул з гір Андрію, війна – то велика біда. Але, я не думаю, що то Бог війни хоче. Ані думаю, що смерть – це кара Божа.

Андрій А для чого тоді це все?

Гуцул з гір Аби ми людьми були. А то не легко.

Андрій А ми хіба не люди?

Гуцул з гір Відай, ще ні, не люди. Але вже і не звірина.
по якійсь хвилі Бери, Андрію, хоч гілку цеї ялиці з шишками, потішиш своїх вдома

Андрій *спантеличино* для чого?

Гуцул з гір бо Різдво, бо стара туга вмирає, нова радість ся рождає *протягає гілку*
Бери!

Андрій *бере* але від того мені не легше

Гуцул з гір може й не легше, але Різдво – це не лиш ти сам, не? Хтось жие, хтось надіється, хтось чекає

Андрій *іде, сам до себе* чекає... чекає, щоб я хліба з магазину приніс і газети... ніхто на мене по справжньому не чекає

Гуцул з гір *гукає* Андрію! То не всьо так є, як чісом виглядає

Андрій до себе дивний він якийсь

Ява 4

Андрій бредє вулицями міста. Ніякої охоти повертатися додому не має. Але й їхати кудись не наважується. Що, коли батько на правду приїде і вони з ним розминуться? Іде на вокзал, дивиться як відправляються і прибувають потяги. Підходить ближче, вдивляється. Тоді знову відходить. В натовпі з'являється Пан Чимерник. Ніхто його ніби не помічає. Ніхто йому не дивується. Він іде з запаленим ліхтарем, біля нього біжить якийсь песик-приблуда.

Андрій помічає Чимерника, махає йому Агов! Агов!

Пан Чимерник знову зникає в натовпі.

Андрій розчаровано Куди він дівся? Навіть йому мене не треба. Сяду в перший потяг, який прийде. Нехай.

Пан Чимерник з'являється несподівано позаду Андрія

Пан Чимерник Кудись зібрався?

Андрій лякається, але, коли бачить Чимерника, радіє Так, зібрався.

Пан Чимерник І куди, якщо не секрет?

Андрій Не знаю

Пан Чимерник Такої станції за моєї пам'яті не існує. Можна, звісно, поїхати у світ за очі, можна де рак на вербі свище, можна на кудикіну гору, або принаймі туди де дідько добраніч каже

Андрій мені байдуже куди, тільки б звідси подалі

Пан Чимерник А-а. А я думав, ти на батька чекаєш

Андрій я чекаю, але він певно не приїде... і хто-зна чи взагалі повернеться...

Пан Чимерник то не чекатимеш?

Андрій а що від цього щось зміниться?

Пан Чимерник Що зміниться? Від цього цілий світ зміниться.

Андрій тільки не в нас вдома

Пан Чимерник а що вдома?

Андрій Вдома думають, що я псих.

Пан Чимерник *посміхається* Багато чудових людей було психами. Один Ван Гох з відрізаним вухом чого вартує!

Андрій Це не смішно, коли навіть твоя рідна мама думає, що ти придурок

Пан Чимерник А ця Неля Стефанівна ще та птиця

Андрій Птиця? Гуска, вона.

Пан Чимерник а мені радше на страуса схожа

Андрій *сміється* Так, шось є. Або на обшпарену курку

Пан Чимерник а в окулярах на перелякану сову

Андрій *сміється* Ага, а коли вона так по-змовницьки: (*перекривлює*) *Нікого в хату не пускайте! Такі люди сьогодні!* - то вона на качку переполохану змахує

Пан Чимерник Качку вона радше задом нагадує

Андрій *сміється* Точно! *сміється* Де ти пропадав?

Пан Чимерник Справи були

Андрій Я думав, ти більше не прийдеш

Пан Чимерник У мене пампушка є, хочеш?

Андрій У мене є яблука

Пан Чимерник А бабуся гарна була

Андрій *ніяково, засовує ніс у шарф* Холодно

Пан Чимерник Можеш взяти ліхтар погрітися. Ідем на міст?

Андрій А нас звідти не виженуть?

Пан Чимерник Не виженуть. Ніхто вгору не дивиться. А дарма.

Андрій Ну, то нам і краще.

сидять на мосту над коліями, під ними час від часу гуркотять потяги і ходять люди, але ніхто на них не зважає

Андрій *жує пампушку, через деякий час:* Я не знаю, що мені робити, коли батько не повернеться. Я навіть думав... що цього не переживу, що жити далі немає змісту...

Пан Чимерник Зорі бачиш?

Андрій *здивовано* Ну, бачу.

Пан Чимерник А завдяки чому ти їх бачиш?

Андрій Бо маю добрі очі?

Пан Чимерник А чи достатньо цього?

Андрій Мабуть ні, коли так питаєш

Пан Чимерник Чи бачиш, ти зорі вдень?

Андрій Ні, звісно, тільки вночі.

Пан Чимерник Отож

Андрій А-а. Темрява! Щоб бачити зорі – потрібна ніч, темрява.

Пан Чимерник Так. Такі очевидні речі, правда?

Андрій Ага

Пан Чимерник Але темрява нас лякає

Андрій Ну

Пан Чимерник Але, зорі ми теж хочемо бачити, то як бути?

Андрій А не можливо бачити зорі вдень?

Пан Чимерник Можливо

Андрій Та, ну! Це вже певно точно казки!

Пан Чимерник Чому казки? Чиста правда. Але, коли у випадку з темрявою, ми просто можемо зачекати, коли з'являться зорі, то вдень нам потрібно докласти неймовірних зусиль.

Андрій А що треба зробити?

Пан Чимерник Для початку спуститися у глибокий колодезь.

Андрій Що? Колодезь?

Пан Чимерник Ніколи не пробував?

Андрій *спантеличино* Ні. А давай спробуємо!

Пан Чимерник Спочатку потрібно знайти в місті глибоку криницю, тоді – добру довгу драбину...

Андрій Я знаю, де є криниця. У саду біля палацу Потоцьких. Брама там правда закрита, але я знаю таємних хід

Пан Чимерник ... але найперше – треба знайти в собі мужність спуститися в глибину

Андрій я не боюся!

Пан Чимерник в криниці темно і холодно

Андрій та не боюся я!

Пан Чимерник і дуже-дуже самотньо

Андрій коли ти поряд – то мені не самотньо

Пан Чимерник але, я не можу іти скрізь, куди ти ідеш

Андрій Нічого, я буду знати, що ти чекатимеш мене на горі

Пан Чимерник А що це змінить, коли ти знатимеш, що я чекаю? *Посміхається*

Андрій Гарзд. Змінить. То що? Ідем?

Пан Чимерник *киває на песика* А малому безхатченку Бевзику можна до палацу Потоцьких?

Андрій *сміється* Звісно, можна і навіть без довідки від Нелі Степанівни! Гайда, Бевзику, будеш нашим поводитирем божевільних та вигнаних!

разом рушають, насвистують якусь мелодію, здалеку гуркочуть потяги, падає сніг

Ява 5

Квартира Андрія і Лесі. Дідусь пореється біля столу, Леся прикрашає все, мама нервово ходить туди-сюди, підходить до вікна

Мама Ну, де він так довго? Надворі вже смеркає.

Дідусь Не переживай, Мартусю, він вже не маленький

Леся І у нього татів шалік, той, що ти йому сплела. Він буде зігрівати його в дорозі

Мама Ну, скільки там тої дороги? По Франка, через парк Міцкевича до пошти, а далі на Ринкову... вже можна було три рази туди і назад збігати.

Леся Він певно хоче багато всього купити. Він взяв свій наплічник.

Мама Наплічник? Тату, він взяв свій наплічник.

Дідусь Він просто зручніший

Мама Він ніколи не йшов на закупи з наплічником

Леся Мамо, а хіба наш Андрій псих?

Мама Лесю, що ти таке говориш?

Леся А чого ти Андрія до Нелі Степанівни хотіла вести?

Мама Звідки ти це взяла?

Леся А хіба ні?

Мама Ти що підслуховувала наші з дідусем розмови?

Леся Нічого я не підслуховувала! Ну, хіба зовсім трішечки... але не тебе, а Андрія

Мама Я просто дуже хвилююся.... не знаю, що краще...

Леся Мамо, не треба Андрійка до Нелі Степанівни. Він її на дух не переносить.

Дідусь І я так кажу, Лесю. Я можу бути вам за психолога. Одягну окуляри на ніс, і – прошу дуже

Леся *сміється* наш дідусь ПСИ-Холод!

Дідусь дуже приємно, мене звати Пан Пся-Холод!

Мама Тату, надворі скоро ніч, Андрія нема... куди він міг подітися?

Леся Я знаю. Він певно до палацу Потоцьких пішов

Мама До палацу? Чого? Що він там шукає?

Леся там гарно, як у казці, а ще там особливі квіти ростуть

Дідусь природжений ботанік

Мама *дуже бідкається* Що? Ну що я роблю не так?

Леся *обіймає її* Мамусю, не бійся, він повернеться

Дідусь ти від Василя лист отримала?

Мама так

Дідусь і що він пише?

Леся *підстрибує* Лист від татка!

Мама *тихо*, то товариш його написав... у нього щось з рукою...

Дідусь що з рукою?

Мама перелом....мабуть....

Дідусь Марто, то він приїде?

Мама Звідки мені знати?

Дідусь Могла б Андрію сказати, він так листів чекає

Мама *згортається в клубок на кріслі біля вікна, плечі здригаються*

Леся *підходить до неї, гладить*

Дідусь Так, Леся, дідусь бере команду в свої руки, бо без команди...

Леся ... військо гине!

Дідусь Так, таки так! Наказ: всім одягатися тепло! Операція: Розшук!

Леся Ура! Всім одягатися! Всі на розшук! *тягне маму за руку; всі одягаються*
Дідусю, я ще пампушок прихоплю, а раптом зголодніємо! І трошечки хрумких тістечок...
покидають квартиру

Ява 6

Засніжений сад Палацу Потоцьких у Франківську. Андрій і Пан Чимерник стоять коло криниці, поряд вовтузиться Бевзик, на землі стоїть ліхтар зі свічкою, на плечі у Чимерника довга мотузка-драбина

Пан Чимерник Не передумав?

Андрій Ні, давай мотузку

Пан Чимерник вже темніє

Андрій давай швиденько, поки ще не зовсім темно

Пан Чимерник вже перша зоря на небі з'явилася

Андрій а звідти – я всі побачу

Пан Чимерник сам один

Андрій ти ж казав, що в колодязь треба одному

Пан Чимерник але цікавіше на зорі дивитися разом

Андрій то, ти зі мною?

Пан Чимерник ні, я на дах. Пампушку хочеш?

Андрій Що?

Пан Чимерник Пампушку хочеш?

Андрій Ні. Підстрахуєш?

Пан Чимерник Звісно *тримає мотузку-драбину, Андрій збирається спускатися*

Андрій *дивиться вниз* А тут дійсно темно

Пан Чимерник *ість пампушку* І вода дуже холодна, коли раптом мотузка обірветься...

Андрій і дна зовсім не видно

Пан Чимерник бездонний колодязь

Андрій та й день вже минувся, а ти казав, що в колодязь тільки вдень має зміст спускатися

Пан Чимерник Так, бо вночі і так зорі видно. Ось, ще одна з'явилася.

Андрій І ще одна, ні, аж дві

Пан Чимерник Це великий віз, а он там – то малий

Андрій Ага, на них ще сузір'я медведиці кажуть

Пан Чимерник Полярну зірку бачиш?

Андрій Ні

Пан Чимерник Бачиш хвіст малого ведмедя? На кінці хвоста – то вона, полярна зірка.

Андрій Це правда, коли знати де полярна зірка, то ніколи не заблудишся?

Пан Чимерник Правда

Андрій Дивно, що така важлива зірка на хвості малого ведмедя

Пан Чимерник а як подумати, то й зовсім не дивно.

Андрій таку важливу річ довірили малому ведмедю, а не великому

Пан Чимерник бо малий знає їй ціну, правда Бевзику?

Андрій *сміється* От, Бевзику, світилася б на кінці твого хвоста зірка – ціни б тобі не було!

Пан Чимерник *до Андрія* То, що, на дах?

Андрій А Бевзик з нами?

Пан Чимерник Він нас внизу чекатиме

Андрій А пампушки ще є?

Пан Чимерник *дає йому пампушку, дивиться на свій срібний годинник на ланцюжку* Пора. Дивись, і морозник вже цвіте.

Андрій Гарний. Я мамі приніс, вона навіть не помітила.

Пан Чимерник Помітила. Жінки квіти помічають відразу, повір.

підіймаються драбиною на дах старого палацу Потоцьких, сідають

Андрій скільки їх тут! Сила-силенна! і в колодязь лізти не треба

Пан Чимерник *покашлює*

Андрій але я обов'язково полізу

Пан Чимерник краще влітку, коли днина довга і надворі теплінь

Андрій так, краще влітку. А як оту зірку звати, що близько Землі?

Пан Чимерник Сіріус, а над нею сузір'я Оріона

Андрій і Чумацький шлях. Ми коли з татом на Піп Іван підіймалися, то спали просто неба. Він теж показував мені зорі... Навіть не знаю, що зі мною буде...

Пан Чимерник і що буде з Бевзиком? Здається він до тебе прив'язався.

Андрій до мене? Я думав він твій

Пан Чимерник *приблудив малий*

Андрій чуєш, хтось іде

Пан Чимерник то певно за тобою

Андрій Невже мама поліцію викликала?

Пан Чимерник не думаю

Андрій хай іде, все одно додому не піду

Пан Чимерник будеш на даху ночувати?

Андрій а хоч би й на даху, будь-де краще, ніж дома.

Пан Чимерник а у вас вдома тепло, і пахне смачно

Андрій Пахне брехнею! Чого вона мені нічого не каже? Вона, що думає, що мені від одних мандаринок під подушкою вже солодко стане? І не треба мені ніяких шоколадок на Миколая, і шкарпеток всяких дурнуватих!

Пан Чимерник Навіть дурнуватих шкарпеток? А мені б здалася, бодай одна дурнувата, бо щось дуже холодно.

Мама Андрію!

Леся Андрійку! Ти де?

Андрій *тихо* Ніде. Мене для вас нема. Я тут на тата чекатиму, ближче до зір.

Пан Чимерник А мені холодно *встає, обтрушує пальто і капелюха, дивиться на свій кишеньковий годинник*

Андрій Ти, куди?

Пан Чимерник Пора мені, Андрію. І тобі пора.

Андрій Нічого мені не пора! Я з тобою залишусь.

Пан Чимерник А як же батько?

Андрій Я його тут зачекаю

Пан Чимерник Важко одному чекати.

Андрій Я зможу, не малий вже

Пан Чимерник Я не про тебе. *киває* Їй теж важко одній чекати. І дідусю важко, і малій пампушці важко. Дивись, як вона тебе виглядає.

Андрій *шморгає носом* мала коза

Пан Чимерник люблю кіз, дуже елегантні створіння

Мама Андрію!

Леся Андрійку! Ти де?

Дідусь Андрійчику! Ходи, бо дідо замерз в ноги і з носа виснуть бурульки

Андрій до Чимерника А у нас навіть ялинки нема і кутю певно ніхто не зварив

Пан Чимерник а це що в тебе з наплечника стирчить?

Андрій А, це гілка, що той вуйко гуцул дав дає Чимернику

Пан Чимерник бере гілку і ніби торкається нею зірок на небі, гілка враз сріблиться зоряним сяйвом

Леся помічає сяйво Там Андрій на даху!

Мама Андрійку! Боже!

Андрій по хвилі Тут я хоче підійти до краю, сковзить дахом і паде. Чимерник підхоплює його в останній момент за руку, так, що він м'яко паде в кучугуру снігу, гілка в руці

Мама підбігає до нього Андрію! Боже! Скажи щось, чуєш? Сину! притуляє до себе і колише Синку! Нам від тата лист прийшов. У нього щось з рукою було, тому і не писав. Може його на свята відпустять. Чуєш?

Андрій очі ще закриті А чого ти від мене листи ховаєш?

Мама Більше не буду. Обіцяю. Ходімо до дому.

Андрій А кутя у нас буде?

Мама притуляє Андрія до себе Буде. Все у нас буде. Як ти мене налякав! Не смій так більше робити, чуєш? Не смій!

Андрій відкриває очі а ти мене в божевільню не здаш? Чи в притулок для дивакуватих дітей?

Мама Не здам, дурнику! Ні за які гроші не здам!

Дідусь Ну, хіба що разом зі мною, Андрію. Бо як твоя мама каже: Що мале, що старе.

Леся Або: два чоботи пара!

Дідусь сміється Так, це про нас! Ходім до дому. Чи тебе дідо на гаргошах має нести, хлопче?

Леся Мене, мене, на гаргошах, дудусю!

Андрій *підіймається* А можна когось до нас в гості?

Мама Можна, сину, можна!

Андрій Давай, запросимо Чимерника до нас на Святий Вечір. У нього тут крім Бевзика нікого не має. Можна?

Мама *дивиться на дідуся, він посміхається і киває* Ну, а чому б і ні? Різдво надворі. Клич свого Чимерника разом з Бубликом.

Андрій з Бевзиком, мамо!

Мама хай буде з Бевзиком

Андрій Пане Чимернику! Пане Чимернику! Виходь, будеш разом з нами Різдво святкувати!

Леся разом з Бевзиком!

Андрій Будь ласка! чекає, але ніде нікого не видно і не чути Чимернику! Чимернику!

Дідусь Ідем, Андрійцю! Бо не буде тато в рідзвяну ніч під порогом сидіти. А, Пан Чимерник і так знає, де ми живемо. Ходім!

Андрій А, що тато ключі з собою не взяв?

Мама Ні, боявся, що загубить

Андрій От, халепа! *оглядається* Хвильку! *пише в снігу: Приходь! Я чекатиму!* Зриває кілька білих квітів морозника. Це на згадку про тебе.

Всі рушають до дому, щасливий Бевзик біжить поряд з Андрієм. Під Ліхтарем видно якусь постать у довгому плащі з перевязаною рукою і наплічником

Андрій Тату! Тату! *біжить йому на зустріч, вулицями ходять діти-колядники і співають*

.....

Ява 7

далеко у вікні видно всю сімю

Пан Чимерник *до публіки, присвічуючи ліхтарем і розмірковуючи*

Чи темрява лякає тих, хто спить?

Чи будить сніг у сні, коли паде тихенько на повіки?

Чи діти посміхаються у снах, коли їм сумно?

Чи вірить хтось із них іще в очікуване чудо? У посмішку зорі на темнім небі?

Чи, чи, чи... так є і буде. Питань багато – ніч коротка.
Чимернику пора рушати в путь.
Куди, ви хочете спитати?
Скажу не для дорослих вух, а тільки вам... (Андріям, Лесям, Богданам, Гафійкам,
Тарасам, Олям, Павлусям, Марійкам, Оленкам, Ірцям, Лукасям ....)
Та, певно, ви знаєте самі.
Чимернику пора рушати в путь...
Куди?
До зір... до таємниць в колодязі людського серця...
До вас, коли вам сумно та самотньо на вулицях старого міста...
Туди, де так чекають, що теплом чекання стопити можна лід ...
А ще, туди, де незважаючи на ніч і холод цвіте малий чимерник серед снігу... так,
так, малий чимерник, чи морозник

дивиться на свій годинник на ланцюжку

Піду. Вже час. Десь там, не близько й не далеко, рождається маленьке чудо у
долонях теплих... Так, серед темряви, але під зоряним склепінням неба.
Піду. Вже час.

*підіймається по драбині до неба, на дах будинку; видно, що він не зникає в небі, але
ходить дахами будинків: спершу ближніх, тоді дальніх і так здається ніби самі
дахи будинків і є драбиною в небо. Тінь від його плаща скидається на крила. Таке
враження, ніби від його ліхтаря запалюється все більше і більше зірок на небі. Їхнє
проміння торкається землі і скрізь де воно її торкнулося – розцвітають білі
різдвяні чимерники (морозники)
Зоряне проміння є світловими променями, що еднають небо і землю*

Чути тихий різдвяний спів

*Якщо вас зацікавила ця п'єса, просимо перед постановкою узгодити питання
авторських прав з автором.*